

У политичкој филозофији и политичкој теорији позната је – а у неколико изванредних дела подробно анализирана и наглашена – разлика између политике у „изузетним“ и политике у „нормалним“ временима. Оне су суштински другачије не само због спољашње разлике „ситуације“ у којој се догађају, него због тога што управо „изузетна политика“ открива, подсећа и увек изнова конституише сам „смисао политичког“ и политике. Политика у „изузетним временима“ је „први чин“ успостављања политичког субјективитета, она се тиче стварања и конституисања устава једног народа и као таква чини „први тренутак демократије“, али подразумева, поред свега другог, и све догађаје када се Устав и народни суверенитет морају бранити, када су национални и државни интереси угрожени споља и када су нападнути основни принципи владавине права и демократије. Зато политику у „изузетним временима“ у битном смислу карактеришу повећана политичка мобилност и политичка партиципација, а њен најбољи и најпожељнији резултат на унутрашњем плану је политичко јединство. За разлику од ове ситуације, политика у „нормалним временима“ углавном је обележена политичком фрагментацијом, повећаном апатијом и незаинтересованошћу за политику, када се већина грађана окреће другим стварима и садржајима живота. Дакле, у првом случају појачана „политизација“, у другом, обрнуто, „деполитизација“, појављују се као чиниоци који осликавају једно време, народ и контекст и колико је народ стваралац оног што се догађа. Штавише, у оба случаја неретко, и у суштини, реч је о демократији, само у потпуно различитом смислу – о тзв. „првом“ и „другом“ моменту демократије, који задобијају специфичне облике.

Савремена српска политика је *par excellence* пример политике у „изузетним временима“. Разуме се, тако је већ безмало бескрајно дуго. Али њен специфични облик – што је важно стално имати на уму и сваки пут се изнова сетити – испреплео се негде између „бескраја изузетности“ – или „лоше бесконачности“ – оне старе кинеске клетве која каже: „Дабогда живели у занимљивим временима!“ и српског самоусуда живе приче о „два Србина и три партије“. Зато нимало није случајно да је апел за саборношћу кроз векове био најјачи позив за који неретко нисмо имали слуха. А да не би неправедне, бруталне и невероватне пресуде Међународног суда правде у Хагу скоро бисмо заборавили и да живимо у „изузетним временима“. У сваком случају, на болан и тежак начин, и сасвим иронично – али не и први пут – баш овај свежи „нож у леђа“ Србији пробудио је позаспали народ, пренуо из „догматског дремежа“ неке политичаре, изненадио и узнемирио целокупну јавност и допринео да се сетимо и Косова, и српства, и приче о Косову и Европи, и вишедеценијског односа водећих западних сила према Србији, и улоге и смисла међународног права у савременом свету, и права као силе и „права јачег“ и још којечега.

Дакле, не – ми ни најмање не живимо у „нормалним временима“. И по свему судећи, неће од тога бити ништа ни у ближој будућности. Да ли ћемо то посматрати као (само) проклетство или ћемо на то гледати као на (нову) историјску (не)прилику да поново будемо политички самосвеснији народ, ствар је личног избора. Да ли ћемо тражити све кривце у овој бескрајно дугој причи, мислећи да ћемо на тај начин решити проблем (а вероватно је да тако не бисмо далеко стигли) или ћемо најбрже сабрати националну, културну и политичку енергију за будућност? То је избор који је умногоме ствар карактера, али и свести о далекосежној и суштинској важности политичког и народног консензуса – када је реч о свим отвореним питањима које наше стање чине „изузетним“.

То значи следеће: два догађаја, односно мишљење Међународног суда правде и политичко јединство које је постигнуто изгласавањем одлуке о наставку политичких и дипломатских активности Србије у Скупштини можда ће бити врло важни за нашу будућност. Мера у којој је „мишљење“, или радије одбијање суда да се изјасни о легалности покушаја сецесије, окидач за могуће успостављање једног сасвим новог света, са потенцијално несагледивим последицама већ су, а и тек ће бити, предмет анализа, дебата – али и догађаја. Можда ће се, дакле, догодити – што не треба искључити – да ће се право на самоопредељење у будућности афирмисати као водећи принцип права, изван и изнад суверенитета и територијалног интегритета, а можда ће догађаји ипак ићи у правцу сагледавања потенцијално катастрофалних последица оваквог стања за свет у целини. То ћемо видети.

Оно што је за Србију важно је да стално има на уму да овај догађај „мишљења суда“ далеко превазилази раван „локалног инцидента“, да је реч о учествовању у светским догађајима које непрестано треба послушквати и „ухватити тренутак“ њиховог догађања. И да се не лажемо и не (само)обмањујемо – збиља је тешко претпоставити да би Србија прошла „боље“ и „сачувала Косово“ да се којим случајем играло на „јачу карту“ тужбе или да је одлуком да се тражи саветодавно мишљење – а онда и тим мишљењем – сада „Косово изгубила“. Још је мање разумно претпоставити да би у овом тренутку, и после оваквог „мишљења“ Србија требало да тужи неке земље пред тим истим Међународним судом правде и да би „победила“ у том случају. И све то нема – или макар не би требало да има – ама баш никакве везе са страначким размирицама и домаћим политичким ратовима и „опредељењима“, него се тиче здравог разума и елементарне логике. Или, (не)могућности признања да свако понекад може бити у праву и да свако у нечему може погрешити, тј. да је једина политичка аномалија ако неко верује да је баш увек он у праву. С друге стране, то, разуме се, не значи да борба у Генералној скупштини УН неће бити високоризична и изузетно тешка и да пред Србијом стоје политички и дипломатски изазови које ће на неки начин морати да савлада. И да има врло, врло добар план са којим ће изаћи у јавност благовремено и правовремено.

Велика је одговорност и дубоко озбиљна политичка грешка што две године није било расправе о Косову у парламенту. И што је тек сада шира јавност добила прилику да нешто чује и сазна, а важни политички актери прилику да учествују. Али „унутрашњи догађај“ ипак прилично убедљиве саборности у парламенту Србије у конституисању „линије одбране“ – али и борбе – треба да буде пример за будућност. И он је вредност по себи. Парламентарне дебате, референдуми, изјашњавање народа и постизање што већег степена сагласности и хомогености када је реч о пресудним националним питањима чине срж политичке снаге, потенцијала и политичке тежине једног народа. И то не само када је реч о Косову. Теме зато морају бити и реални потенцијали „европске будућности“ и потенцијали Републике Српске, и други спољнополитички приоритети – али не мање и мноштво унутрашњих проблема са којима се Србија данас суочава. Разуме се, уколико се буде схватило да се нисмо само играли „три дана“ или „дванаест сати“ демократије, заједничког стварања и учествовања – и да се парламентарна демократија, баш као остали облици демократске партиципације и постизања консензуса о државним интересима, морају схватити крајње озбиљно. И да Србија никоме неће опростити ако не буде тако.